

**Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi rikoslain 1 luvun
11 §:n muuttamisesta**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rikoslakia siten, että Suomen kansalainen tai täällä pysyvästi asuva voitaisiin tuomita rangaistukseen ulkomailla tehdystä lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä sisältävästä rikoksesta, vaikka teko ei ole rangaistava tekopaikan lain mukaan. Esityksellä saatetaan Suomen lainsäädäntö vastaamaan Euroopan unionin neuvoston 24 päivänä helmikuuta

1997 hyväksymää yhteistä ihmiskaupan ja lasten seksuaalisen hyväksikäytön vastaista toimintaa.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan yhtä aikaa seksuaalirikoksien rikosoikeudellista sääntelyä koskevassa hallituksen esityksessä ehdotettujen lainmuutosten kanssa.

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Suomen rikosoikeuden soveltamisalasta säädetään rikoslain 1 luvussa, jonka uudistus tuli voimaan 1 päivänä syyskuuta 1996. Luvun 6 §:n mukaan Suomen kansalaisen ja sellaiseen rinnastettavan henkilön Suomen ulkopuolella tekemään rikokseen sovelletaan Suomen lakia. Näitä rikoksia koskee kuitenkin kaksoisrangaistavuuden vaatimus, josta säädetään 11 §:ssä. Niinpä Suomen kansalainen voidaan Suomessa tuomita rangaistukseen ulkomailla tehdystä rikoksesta vain, jos rikos myös tekopaikan lain mukaan on rangaistava ja siitä olisi voitu tuomita rangaistus myös tämän vieraan valtion tuomioistuimessa.

Euroopan unionin neuvosto hyväksyi 24 päivänä helmikuuta 1997 asiakirjan yhteisestä ihmiskaupan ja lasten seksuaalisen hyväksikäytön vastaisesta toiminnasta. Sen mukaan jäsenvaltioiden on luovuttava kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta eräiden lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten osalta.

Esityksen mukaan kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta luovuttaisiin yhteisessä toiminnassa tarkoitettujen rikosten suhteen. Siten ne tulisivat rangaistaviksi Suomen lain mukaan tekopaikan laista riippumatta, jos rikoksen tekijä on Suomen kansalainen tai täällä pysyvästi asuva.

Esitys liittyy läheisesti eduskunnan käsiteltävänä olevaan oikeudenkäyttöä, viranomaisia ja yleistä järjestystä vastaan kohdistuvia rikoksia sekä seksuaalirikoksia koskevien säännösten uudistamiseksi annettuun hallituksen esitykseen (HE 6/1997 vp). Ehdotettu lainmuutos tulisi saattaa voimaan yhtä aikaa tuossa hallituksen esityksessä ehdotettujen lainmuutosten kanssa.

2. Nykytila

2.1. Rikoslain 1 luku

Suomen rikosoikeuden soveltamisalaa koskevan rikoslain 1 luvun uudistus tuli voimaan 1 päivänä syyskuuta 1996. Lähtökoh-

tana on, että Suomessa tehtyyn rikokseen sovelletaan Suomen lakia (1 §). Suomalaisessa aluksessa tai ilma-aluksessa tehtyyn rikokseen sovelletaan tietyissä 2 §:ssä mainituissa tapauksissa Suomen lakia. Suomen lakia sovelletaan myös Suomen ulkopuolella tehtyyn rikokseen, joka on kohdistunut Suomeen (3 §). Virkamiehen ja julkisyhteisön työntekijän Suomen ulkopuolella tekemään rikokseen sovelletaan 4 §:n mukaan Suomen lakia samoin kuin sotilasrikokseen, jonka sotilasrikoksia koskevan luvun säännösten alainen henkilö on tehnyt Suomen ulkopuolella. Lisäksi Suomen lakia sovelletaan Suomen ulkopuolella tehtyyn suomalaisen kohdistuneeseen rikokseen, jos teosta Suomen lain mukaan saattaa seurata yli kuuden kuukauden vankeusrangaistus (5 §).

Suomen kansalaisten ulkomailla tekemiä rikoksia koskeva keskeinen sääntely on 6 §:ssä. Sen 1 momentin mukaan Suomen kansalaisen Suomen ulkopuolella tekemään rikokseen sovelletaan Suomen lakia. Jos rikos on tehty millekään valtiolle kuulumattomalla alueella, rangaistavuuden edellytyksenä on, että teosta Suomen lain mukaan saattaa seurata yli kuuden kuukauden vankeusrangaistus. Pykälän 2 momentissa säädetään, että Suomen kansalaisena pidetään henkilöä, joka rikoksen tekohetkellä oli tai oikeudenkäynnin alkaessa on Suomen kansalainen. Suomen kansalaiseen rinnastettavista henkilöistä säädetään 3 momentissa. Sen 1 kohdan mukaan Suomen kansalaiseen rinnastetaan henkilö, joka rikoksen tekohetkellä asui tai oikeudenkäynnin alkaessa asuu pysyvästi Suomessa. Samoin Suomen kansalaiseen rinnastetaan henkilö, joka tavataan Suomesta ja oikeudenkäynnin alkaessa on Islannin, Norjan, Ruotsin tai Tanskan kansalainen taikka tällöin pysyvästi asuu jossakin näistä maista (2 kohta).

Suomen ulkopuolella tehtyyn rikokseen, jonka rankaiseminen tekopaikan laista riippumatta perustuu Suomea velvoittavaan kansainväliseen sopimukseen tai muuhun Suomea kansainvälisesti velvoittavaan säädökseen tai määräykseen, sovelletaan 7 §:n mukaan Suomen lakia. Näistä kansainvälisistä rikoksista on säädetty asetuksella (627/1996). Muuhun Suomen ulkopuolella tehtyyn rikokseen, josta Suomen lain mukaan saattaa seurata yli kuuden kuukauden vankeusrangaistus, sovelletaan Suomen lakia, jos valtio, jonka alueella rikos on tehty, on pyytänyt rikoksen syytteen esittämistä suo-

malaisessa tuomioistuimessa tai rikoksen johdosta esittänyt pyynnön rikoksentehtäjän luovuttamisesta, mutta pyyntöön ei ole suostuttu (8 §).

Osaa rikosoikeuden soveltamisalaa koskevista säännöksistä koskee kaksoisrangaistavuuden vaatimus, josta säädetään 11 §:ssä. Milloin rikos on tehty vieraan valtion alueella, Suomen lain soveltaminen voidaan perustaa 5, 6 ja 8 §:ään vain, jos rikos myös tekopaikan lain mukaan on rangaistava ja siitä olisi voitu tuomita rangaistus myös tämän vieraan valtion tuomioistuimessa. Rikoksesta ei silloin Suomessa saa tuomita ankarampaa seuraamusta kuin siitä tekopaikan laissa säädetään.

Rikoslain 1 lukua uudistettaessa kaksoisrangaistavuuden vaatimus ulotettiin aikaisempaan lainsäädäntöön verrattuna useampiin tapauksiin. Aikaisemmassa rikoslain 1 luvussa ei yhtä poikkeusta lukuun ottamatta asetettu kaksoisrangaistavuutta edellytykseksi ulkomailla tehdyn teon rankaisemiselle Suomen lain mukaan. Lainmuutokseen liittyvän Suomen rikosoikeuden soveltamisalaa koskevan lainsäädännön uudistamisesta annetun hallituksen esityksen (HE 1/1996 vp) mukaan Suomen lain soveltaminen ilman kaksoisrangaistavuutta ulkomailla tehtyihin rikoksiin saattaa olla ristiriidassa kansainvälisen oikeuden normien kanssa. Kansainvälisen oikeuden mukaan suvereeni valtio on ensisijaisesti tuomiovaltainen alueellaan tehdyistä rikoksista. Jos toinen valtio tuomitsee rangaistuksen teosta, joka tekopaikan lain mukaan ei ole rikos, merkitsee tämä jonkinasteista puuttumista tekovaltion sisäisiin asioihin, todettiin esityksessä.

Kaksoisrangaistavuuden vaatimusta perusteltiin hallituksen esityksessä myös sillä, että tekijän pitäisi periaatteessa pystyä arvioimaan tekonsa rikosoikeudelliset seuraukset. Tätä hänen on vaikea tehdä, jos hänet voitaisiin tuomita rangaistukseen toisessa valtiossa tekopaikan laista riippumatta. Realistisena lähtökohtana pidettiin hallituksen esityksessä sitä, että jokaisen on ensi sijassa noudatettava olinpaikkansa rikosoikeudellisia normeja.

Kun rikos on tehty ulkomailla, rikosasiaa ei yleensä saa tutkia Suomessa ilman oikeuskanslerin määräästä. Tästä säännöstä ja siihen tehdyistä poikkeuksista on säädetty 12 §:ssä. Joulukuun 1997 alussa valta määrätä syyte nostettavaksi ulkomailla tehdystä rikoksesta siirtyy oikeuskanslerilta valtakunnansyyttäjälle.

2.2. Euroopan unionin neuvoston hyväksymä yhteinen ihmiskaupan ja lasten seksuaalisen hyväksikäytön vastainen toiminta

Euroopan unionin neuvosto hyväksyi 24 päivänä helmikuuta 1997 asiakirjan yhteisestä ihmiskaupan ja lasten seksuaalisen hyväksikäytön vastaisesta toiminnasta (EYVL n:o L 63, 4.3.1997). Vallitsevan tulkinnan mukaan yhteinen toiminta sitoo hallituksia, mutta ei jäsenvaltioita.

Yhteisen toiminnan II osaston A kohdan mukaan kukin jäsenvaltio tarkistaa nykyiset lakinsa ja käytäntönsä ihmiskaupan ja lasten seksuaalisen hyväksikäytön torjumiseksi. Yksi toimenpidesuosituksista koskee jäsenvaltion viranomaisten toimivaltaa. Jäsenvaltion olisi tarkistettava lakinsa ja käytäntönsä sen varmistamiseksi, että sen viranomaiset ovat toimivaltaisia, kun kysymys on

— lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä tai seksuaalisesta väärinkäytöstä (I osaston B kohdan c alakohta) taikka

— lapsikaupasta, jonka tarkoituksena on lasten seksuaalinen hyväksikäyttö tai väärinkäyttö (I osaston B kohdan d alakohta), ja kun

— rikos on tehty kokonaan tai osittain sen alueella (II osaston A kohdan f alakohdan i alakohta) tai

— rikoksen tekijä on kyseisen jäsenvaltion kansalainen tai asuu vakinaisesti sen alueella, lukuun ottamatta sellaisen pornografisen aineiston hallussapitoa, jossa käytetään lapsia hyväksi (II osaston A kohdan f alakohdan ii alakohta).

Jäsenvaltio voi joko hyväksyessään II osaston A kohdan f alakohdan ii alakohdassa tarkoitettua toimivallan tai käyttäessään sitä säätää, että rikoksen on oltava rangaistava myös siinä valtiossa, jossa se tehtiin, jos tällainen toimivalta muutoin olisi sen rikoslakiin liittyvää oikeudenkäyttöä koskevien vakiintuneiden periaatteiden vastainen (II osaston B kohta). Suomi on ilmoittanut yhteistä toimintaa koskevissa neuvotteluissa, että se ei tule vetoamaan tähän kohtaan.

Yhteisen toiminnan mukaan lapsen seksuaalisella hyväksikäytöllä tarkoitetaan seuraavia tekoja (I osaston A kohdan ii alakohta):

— lapsen houkuttelua tai pakottamista laitomiin seksuaalisiin tekoihin,

— lapsen hyväksikäyttöä prostituutiossa tai muun laittoman seksuaalisen toiminnan harjoittamisessa,

— lasten hyväksikäyttöä pornografisissa esityksissä ja aineistossa, mukaan luettuna tällaisen aineiston tuottaminen, myynti ja levittäminen tai muu kaupankäynti tällaisella aineistolla sekä tällaisen aineiston hallussapito.

Yhteisessä toiminnassa ei määritellä lasta eikä lasten seksuaalista väärinkäyttöä.

2.3. Lapsen oikeuksia koskeva yleissopimus

Lapsen oikeuksista tehty yleissopimus (SopS 60/1991) on ollut Suomessa voimassa 20 päivästä heinäkuuta 1991. Sopimuksen 34 artiklan mukaan sopimusvaltiot sitoutuvat suojelemaan lasta kaikilta seksuaalisen riiston ja hyväksikäytön muodoilta. Tässä tarkoituksessa sopimusvaltiot ryhtyvät erityisesti kaikkiin tarkoituksenmukaisiin kansallisiin sekä kahden- ja monenvälisiin toimenpiteisiin estääkseen

— lapsen houkuttelemisen tai pakottamisen osallistumaan laittomiin seksuaalisiin tekoihin,

— lasten hyväksikäytön prostituutiossa tai muussa laittomassa seksuaalisen toiminnan harjoittamisessa ja

— lasten hyväksikäytön pornografisissa esityksissä tai aineistoissa.

Yleissopimuksen mukaan lapsella tarkoitetaan jokaista alle 18-vuotiasta henkilöä, ellei lapsen soveltuvien lakien mukaan täysikäisyyttä saavuteta aikaisemmin (1 artikla).

2.4. Nykytilan arviointi

Euroopan unionin neuvoston hyväksymä yhteinen toiminta edellyttää jäsenvaltion viranomaisten toimivallan varmistamista, kun kysymyksessä on jäsenvaltiossa tehty yhteisessä toiminnassa tarkoitettu rikos, taikka muualla tehty vastaava rikos, jonka tekijä on jäsenvaltion kansalainen tai asuu vakinaisesti sen alueella. Jos rikos on Suomessa tehty, siihen sovelletaan 1 luvun 1 §:n mukaan Suomen lakia. Suomen viranomaisten toimivalta tällaisessa yhteisessä toiminnassa tarkoitettussa tilanteessa on siis selvä.

Jos sen sijaan Suomen kansalainen tai täällä vakinaisesti asuva tekee yhteisessä toiminnassa tarkoitettua rikoksen ulkomailla, ovat Suomen viranomaiset toimivaltaisia 1 luvun 11 §:n mukaan vain, jos rikos myös tekopainon lain mukaan on rangaistava ja siitä olisi voitu tuomita rangaistus myös tämän vieraan

valtion tuomioistuimessa. Tältä osin Suomen lainsäädäntö ei vastaa yhteistä toimintaa.

Yhteinen toiminta antaa yleiset suuntaviivat siitä, minkälaisia rikoksia jäsenvaltion viranomaisen toimivallan tulee koskea. Yhteisessä toiminnassa todetaan, että siinä käytettyjä ilmaisuja olisi tulkittava jäsenvaltioiden oikeusjärjestysten mukaisesti. Jäsenvaltio voi siis omissa lainsäädännössään tarkemmin säätää esimerkiksi siitä, mitä on pidettävä laittomana seksuaalisena tekona ja minkälaisia ikärajoja seksuaalirikoksia koskeissa säännöksissä käytetään. Myös lapsen oikeuksia koskeva yleissopimus sallii tällaisista seikoista päättämisen kansallisella tasolla.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi

Esityksen tavoitteena on Suomen rikoslain soveltamisalaa koskevien säännösten saattaminen koskemaan yhteisessä toiminnassa tarkoitettuja rikoksia silloinkin, kun tekijä on Suomen kansalainen tai täällä vakinaisesti asuva, ja rikoksista ei ole säädetty rangaistusta tekopaikan lainsäädännössä. Esityksen mukaan kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta tällaisissa tapauksissa luovuttaisiin. Kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta luopumisen jälkeen Suomen kansalaisen ja täällä vakinaisesti asuvan on ulkomaillakin otettava toiminnassaan huomioon Suomen rikoslain säännökset lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä.

Lähtökohtana voidaan pitää sitä, että käytännössä kysymykseen tulevissa ulkomailla oleskelun kohdemaissa on laissa kielletty seksuaaliset teot tiettyä ikärajaa nuorempien kanssa. Vaikka tästä saattaa olla yksittäisiä poikkeuksia, ei käytännön tarve kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta poikkeamiseen tällaisten tekojen osalta ole ilmeinen. Poikkeaminen olisi tältä osin lähinnä tärkeä periaatteellinen kannanotto. Sen sijaan lasten hyväksikäyttö prostituutiossa sekä pornografisissa esityksissä ja aineistossa ei ole kansainvälisesti ajatellen yhtä kattavasti säännelty. Niiden suhteen saattaa kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta luopumisella olla käytännössä enemmän merkitystä.

Rikollisuuden vastustaminen ja rikoksenteijäjoiden saattaminen vastuuseen teoistaan on

periaatteessa kaikkien valtioiden etu. Kansainvälinen yksimielisyys lasten seksuaalisen hyväksikäytön paheksuttavuudesta on tällä hetkellä suuri. Sen vuoksi Suomen lainsäädännön täydellinen ulottaminen suomalaisen ulkomailla tekemiin yhteisessä toiminnassa tarkoitettuihin rikoksiin, mitä kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta poikkeaminen tarkoittaa, ei merkitse olennaista kansainvälisen oikeuden suvereenisuusperiaatteen loukkamista. Keskeiset näitä rikoksia koskevat rangaistussäännökset ovat myös varsin hyvin tunnettuja, joten suomalaisen voidaan edellyttää pystyvän ulkomaillakin soveltamaan käyttäytymisensä niiden mukaisiksi.

Yhteisen toiminnan mukaan on varmistettava viranomaisten toimivalta, kun kysymyksessä on lapsikauppa, jonka tarkoituksena on lasten seksuaalinen hyväksikäyttö tai väärinkäyttö. Tekoja, jotka saattavat olla yhteisessä toiminnassa tarkoitettua lapsikauppaa, on vaikea rajata yksiselitteisesti, mutta tämä ei ole tarpeenkaan. Kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta poikkeaminen koskisi myös nimittäin yleisten rikosoikeudellisten säännösten mukaan määräytyvää osallisuutta lasten seksuaalisena hyväksikäyttönä tai väärinkäyttönä rangaistaviin rikoksiin. Yhteisessä toiminnassa tarkoitettu lapsikauppa olisi yleensä tällaista osallisuutta, joten kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta luopuminen koskisi osallisuuden edellytysten täytyessä myös tällaista lapsikauppaa.

3.2. Keskeiset ehdotukset

Ehdotuksen mukaan rikoslain 1 luvun 11 §:ään lisättäisiin uusi 2 momentti. Siinä säädettäisiin, milloin Suomen kansalaisen tai täällä pysyvästi asuvan henkilön ulkomailla tekemää rikosta koskeva kaksoisrangaistavuuden vaatimus väistyy. Vaikka teosta ei ole säädetty rangaistusta tekopaikan laissa, siihen sovelletaan ehdotuksen mukaan Suomen lakia, jos sen on tehnyt Suomen kansalainen tai henkilö, joka rikoksen tekohetkellä asui tai oikeudenkäynnin alkaessa asuu pysyvästi Suomessa, ja teosta on säädetty rangaistus

— 20 luvun 3 tai 6 §:ssä tai

— epäsiiveillisten julkaisujen levittämisen ehkäisemisestä annetun lain (23/1927) 1 §:ssä, jos rikoksen kohde on sukupuolisiveellisyyttä loukkaava lasta esittävä kuva tai kuvatallenne.

Mainitut 20 luvun säännökset koskevat

lapsen kohdistuvaa haureutta, törkeää lapsen kohdistuvaa haureutta ja sukupuolisiveellisyyttä loukkaavaa käyttäytymistä lasta kohtaan.

4. Esityksen vaikutukset

Sellaisten ulkomailla tehtyjen rikosten määrä, jotka tulevat Suomen viranomaisten käsiteltäviksi, ei esityksen seurauksena todennäköisesti kasva paljon. Esityksellä ei siten ole merkittäviä taloudellisia tai organisatorisia vaikutuksia.

5. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu oikeusministeriössä virkatyönä.

6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Edellä mainittu muun muassa seksuaaliri-

koksien rikosoikeudellisen sääntelyn uudistamista koskeva hallituksen esitys 6/1997 vp on parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä. On tarkoituksenmukaista, että tuo hallituksen esitys ja kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta poikkeamista tarkoittava esitys käsitellään yhtä aikaa. Esitykset ovat läheisesti toisiinsa liittyviä. Eduskuntakäsittelyssä esityksissä tarkoitettut lainmuutokset olisi sovitettava yhteen niin, että kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta luopuminen koskisi uudistetun lainsäädännön mukaisia seksuaalirikoksia ja pornografian rikosoikeudellista sääntelyä. Näiden hallitusten esitysten johdosta tehtävät lainmuutokset tulisi saattaa yhtä aikaa voimaan.

Nyt annettava hallituksen esitys on laadittu voimassa olevien rangaistussäännösten perusteella. Samalla on kuitenkin tarkasteltu hallituksen esityksessä 6/1997 vp ehdotettujen rangaistussäännösten soveltumista esityksessä ehdotettuun muutokseen.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 luvun 11 §. *Kaksoisrangaistavuuden vaatimus*. Uudessa 2 momentissa säädettäisiin 1 momentissa säännelystä kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta tehtävistä poikkeuksista. Ne eivät koskisi kaikkia 1 momentissa säänneltyjä tilanteita, vaan niitä, joissa kysymyksessä on 6 §:ssä tarkoitettu suomalaisen tekemä rikos. Vaikka momentissa tarkemmin määritellystä teosta ei ole säädetty rangaistusta tekopaikan laissa, siihen sovellettaisiin Suomen lakia, jos sen on tehnyt Suomen kansalainen tai 6 §:n 3 momentin 1 kohdassa tarkoitettu henkilö. Tällainen Suomen kansalaiseen rinnastettava henkilö on se, joka rikoksen tekohetkellä asui tai oikeudenkäynnin alkaessa asuu pysyvästi Suomessa. Suomen rikosoikeuden soveltamisalaa koskevan lainsäädännön uudistamisesta annetun hallituksen esityksen mukaan Suomessa pysyvästi asuvalla ulkomaalaisella tarkoitetaan sellaista ulkomaalaista, joka on asettunut Suomeen asumaan muuten kuin tilapäisesti. Näin ollen henkilöpiirin rajausta vastaa yhteisessä toiminnassa suositeltua. Sen mukaan on varmistettava viranomaisen toimivalta, kun rikoksen tekijä on asianomaisen jäsenvaltion kansalainen tai asuu vakinaisesti sen alueella.

Rikoksia, joiden suhteen kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta luovuttaisiin, ovat ne, joista on säädetty rangaistus

1) 20 luvun 3 tai 6 §:ssä tai

2) epäsiiveellisten julkaisujen levittämisen ehkäisemisestä annetun lain 1 §:ssä, jos rikoksen kohde on sukupuolisiveellisyyttä loukkaava lasta esittävä kuva tai kuvatalenne.

Yhteisen toiminnan mukaan viranomaisten toimivalta on varmistettava, kun kysymyksessä on lasten seksuaalinen hyväksikäyttö tai seksuaalinen väärinkäyttö taikka lapsikauppa, jonka tarkoituksena on lasten seksuaalinen hyväksikäyttö tai väärinkäyttö. Tarkemmin on määritelty lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, jolla tarkoitetaan ensinnäkin lapsen houkuttelua tai pakottamista laittoihin seksuaalisiin tekoihin.

Voimassa olevan seksuaalirikoksia koskevan rikoslain 20 luvun säännöksissä tarkoitettuja teoista ovat lapsen houkuttelua tai pakottamista seksuaalisiin tekoihin lähinnä ne

rikokset, joista on säädetty 3 ja 6 §:ssä. Nykyisen 20 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan se, joka on sukupuoliyhteydessä neljäätoista vuotta nuoremman henkilön kanssa tai harjoittaa tämän kanssa muuta, siihen verrattavissa oleva haureutta, on tuomittava lapseen kohdistuvasta haureudesta vankeuteen enintään kuudeksi vuodeksi. Jos kuusitoista vuotta täyttänyt henkilö suorittaa 1 momentissa tarkoitettua teon neljäätoista, mutta ei kuuttatoista vuotta täyttäneen henkilön kanssa, on rangaistus vankeutta enintään neljä vuotta taikka, jos asianhaarat ovat erittäin lieventävät, vankeutta enintään kaksi vuotta tai sakkoa (2 momentti). Jos 1 tai 2 momentissa tarkoitettu rikos tapahtuu erityistä raaquutta tai julmuutta osoittavalla tavalla, ja sitä on edellä mainituissa tai muissa tapauksissa, huomioon ottaen rikokseen johtaneet ja siitä ilmenevät seikat kokonaisuudessaan, pidettävä törkeänä, on rikoksentehtyjä tuomittava törkeästä lapseen kohdistuvasta haureudesta vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi (3 momentti). Kaikkien pykälässä mainittujen rikosten yrittäminen on rangaistava (4 momentti).

Voimassa olevassa 20 luvun 6 §:ssä puolestaan säädetään sukupuoli-siveellisyyttä loukkaavasta käyttäytymisestä lasta kohtaan. Sellaisesta tuomitaan kuusitoista vuotta täyttänyt henkilö, joka koskettelee kuuttatoista vuotta nuorempaa henkilöä sukupuoli-siveellisyyttä loukkaavalla tavalla tai käyttäytyy tätä kohtaan muuten sukupuoli-siveellisyyttä loukkaavasti. Rangaistus on vankeutta enintään kaksi vuotta tai sakkoa.

Näiden säännösten lisäksi nykyisessä 20 luvussa säädetään eräistä muistakin rikoksista, jotka koskevat lapsia ja nuoria. Lapsen viettelemisestä haureuteen säädetään 20 luvun 4 §:ssä. Säännös on kuitenkin käytännölliseltä merkitykseltään vähäinen, eikä hallituksen esityksessä 6/1997 vp enää ole ehdotettukaan vastaavanlaista säännöstä. Voimassa olevassa 20 luvun 5 §:n 1 momentissa säädetään rangaistavaksi, jos joku on asemaansa hyväksikäyttäen sukupuoliyhteydessä kuusitoista, mutta ei kahdeksatoista vuotta täyttäneen henkilön kanssa tai harjoittaa tämän kanssa muuta, sukupuoliyhteyteen verrattavissa olevaa haureutta. Pykälän 2 momentissa säädetään samaa sukupuolta olevien välistä haureutta koskevasta

ikärajoista. Tämä sääntely koskee osaksi täysi-ikäisiäkin, 18—20-vuotiaita. Seksuaalirikoksia koskevassa hallituksen esityksessä ei esitetä enää säädettäväksi erityisiä suojaikärajoja samaa sukupuolta olevien välisiä suhteita varten. Nykyiset 20 luvun 4 ja 5 § siis sisältävät osaksi nykyisen käsityksen mukaan vanhentuneina pidettäviä säännöksiä. Kun kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta poikkeaminen lisäksi rajattaisiin keskeisiin rikostyyppeihin, ei poikkeamista ehdoteta ulotettavaksi koskemaan 20 luvun 4 tai 5 §:n säännöksiä.

Hallituksen esityksessä 6/1997 vp tarkoitettuja säännöksiä, jotka koskisivat yhteisessä toiminnassa tarkoitettua lapsen houkuttelua tai pakottamista laittomiin seksuaalisiin tekoihin, ovat lähinnä ehdotetut 20 luvun 6 ja 7 §:n säännökset. Ehdotettu 20 luvun 6 § koskee lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä. Siitä tuomittaisiin se, joka on sukupuoliyhteydessä viittätoista vuotta nuoremman henkilön kanssa taikka koskettelemalla tai muulla tavoin tekee viittätoista vuotta nuoremmalle henkilölle seksuaalisen teon, joka on omiaan vahingoittamaan hänen kehitystään, tai saa hänet ryhtymään sellaiseen tekoon. Lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä tuomittaisiin myös se, joka menettelee mainitulla tavalla viisitoista mutta ei kahdeksantoista vuotta täyttäneen lapsen kanssa, jos tekijä on lapsen vanhempi tai vanhempaan rinnastettavassa asemassa lapseen nähden sekä asuu lapsen kanssa samassa taloudessa. Ehdotetussa 20 luvun 7 §:ssä säädettäisiin törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Ikärajat olisivat samat kuin ehdotetussa 6 §:ssä. Molempien rikosten yritys olisi rangaistava.

Yhteisen toiminnan mukaan viranomaisten toimivalta on varmistettava myös, kun kysymyksessä on lapsen hyväksikäyttö prostituutiosta tai muun laittoman seksuaalisen toiminnan harjoittamisessa. Esityksessä ei ehdoteta kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta luovuttavaksi minkään sellaisen rikoksen suhteen, joka suoranaisesti koskisi lapsen tällaista hyväksikäyttöä. Voimassa olevista rangaistussäännöksistä lähinnä tulisi kysymykseen paritus (20 luvun 8 §). Se koskee kuitenkin kaikenlaista paritusta, eikä erityisesti lasten parittamista. Paritusta koskevasta kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta luopuminen ei ole tarpeen, vaikka parituksen kohde olisi lapsikin. Tällaista tekoa voitaisiin nimittäin pitää osallisuutena lapseen kohdistuvaan haureuteen, joten kaksoisrangaista-

vuuden vaatimuksesta luopuminen toteutuisi tällä perusteella.

Hallituksen esityksessä 6/1997 vp ehdotetaan seksuaalipalvelujen ostamista nuorelta rangaistavaksi teoksi (ehdotettu 20 luvun 8 §). Siihen syyllistyisi se, joka lupaamalla tai antamalla korvauksen saa kahdeksantoista vuotta nuoremman henkilön ryhtymään sukupuoliyhteyteen tai muuhun seksuaaliseen tekoon. Myös yritys olisi rangaistava. Suojaikäraja tällaisissa seksuaalisuhteissa ulotettaisiin siis kaikkiin alaikäisiin. Yhteisen toiminnan tavoitteen kannalta olisi perusteltua, että hallituksen esityksiä eduskuntakäsittelyssä yhteen sovitettaessa seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta sisällytettäisiin niihin, joiden osalta kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta luovutaan.

Yhteisen toiminnan mukaan on varmistettava viranomaisen toimivalta myös, kun kysymyksessä on lasten hyväksikäyttö pornografisissa esityksissä ja aineistoissa, mukaan luettuna tällaisen aineiston tuottaminen, myynti ja levittäminen tai muu kaupankäynti tällaisella aineistolla. Kyseisen aineiston hallussapitoa ulkomailla suositus viranomaisten toimivallan varmistamisesta ei kuitenkaan koske.

Pornografian rikosoikeudellista sääntelyä koskee tällä hetkellä epäsideellisten julkaisujen levittämisen ehkäisemisestä annettu laki. Sen 1 §:n mukaan rangaistaan sitä, joka julkisesti tai julkisuutta karttaen pitää kaupan tahi myy tai muuten levittää taikka sellaiseen paikkaan, johon yleisöllä on pääsy, panee näkyviin painotuotteen, kirjoituksen, kuvallisen esityksen tai muun tuotteen, joka loukkaa sukupuolikuria tai säädyllyisyyttä, taikka levittämistä tai näkyvillepanoa varten valmistaa tai siinä tarkoituksessa pitää hallussaan sellaisen tuotteen tai ilmoittaa, miten sellainen on saatavissa. Säännös koskee kaikenlaista pornografiaa. Ehdotuksen mukaan kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta luopuminen rajattaisiin mainituissa 1 §:ssä tarkoitettuihin tapauksiin, joissa rikoksen kohde on sukupuoliyhteyttä tai näkyvillepanoa varten esittävä kuva tai kuvatallenne.

Yhteisessä toiminnassa ei puhuta pelkästään kuvista ja kuvatallenteista, vaan laajemmin pornografisista esityksistä ja aineistoista. Lasten hyväksikäyttöä pornografisissa esityksissä ei ole voimassa olevassa rikoslaisissa suoranaisesti säännelty. Lähinnä kysymykseen voisivat tulla osallisuutta lapseen kohdistuvaan haureuteen koskevat rangais-

tussäännökset. Hallituksen esityksessä 6/1997 vp ehdotettu säännös seksuaalipalvelujen ostamisesta nuorelta (20 luvun 8 §) koskisi tällaisiakin tekoja. Lisäksi soveltuisivat lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä koskevat säännökset, mikäli kysymys olisi osallisuudesta tällaiseen tekoon.

"Aineistojen" rajaaminen ehdotetulla tavalla kuviin ja kuvatallenteisiin on johdonmukaista sen kanssa, että hallituksen esityksessä 6/1997 vp ehdotettu säännös sukupuolisiveellisyttä loukkaavan kuvan levittämisestä koskee vain kuvia tai kuvatallenteita. Kuvilla ja kuvatallenteilla tarkoitetaan samaa kuin tuossa esityksessä.

Hallituksen esityksen 6/1997 vp mukaan rangaistaisiin sukupuolisiveellisyttä loukkaavan kuvan levittämisestä sitä, joka pitää kaupan tai vuokrattavana tai levittää taikka siinä tarkoituksessa valmistaa tai tuo maahan kuvia tai kuvatallenteita, joissa sukupuolisiveellisyttä loukkaavasti esitetään lasta tai väkivaltaa taikka eläimeen sekaantumista (17 luvun 19 §). Tuon säännöksen mukaiset teot tulisi esitysten eduskuntakäsittelyssä saattaa kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta poikkeamisen piiriin ainakin siltä osin kuin kysymys on lapsipornografiasta.

Hallituksen esityksen 6/1997 vp mukaan rangaistavaksi tulisi myös lapsipornografian hallussapito, joka omaan käyttöön tapahtuvana ei ole nykyisin rangaistavaa. Ehdotetun 17 luvun 20 §:n mukaan se, joka oikeudettomasti pitää hallussaan valokuvaa, videonauhaa, elokuvaa tai muuta todellisuuspohjaista kuvatallennetta, jossa esitetään lasta sukupuoliyhteydessä tai siihen rinnastettavassa seksuaalisessa kanssakäymisessä taik-

ka muulla sukupuolisiveellisyttä ilmeisen loukkaavalla tavalla, on tuomittava sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapidosta.

Yhteinen toiminta ei edellytä, että kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta luovuttaisiin lapsipornografian hallussapidon suhteen. Toisaalta yhteinen toiminta ei aseta esteitäkään tälle luopumiselle. Olisi johdonmukaista luopua kaksoisrangaistavuuden vaatimuksesta niin lapsipornografian levittämisen kuin sen hallussapidonkin osalta. Tämä on ratkaistava hallituksen esityksen 6/1997 vp ja tämän esityksen käsittelyä yhteen sovitettaessa.

Voimassa olevan 1 luvun 11 §:n 1 momentissa säädetään, että vieraan valtion alueella tehdystä rikoksesta ei, kun Suomen lain soveltaminen tekoon perustuu 5, 6 ja 8 §:ään, saa Suomessa tuomita ankarampaa rangaistusta kuin siitä tekopaikan laissa säädetään. Vastaavaa periaatetta ei ehdoteta koskemaan 2 momentissa tarkoitettuja tekoja. Kun niiden suhteen ei edellytetä kaksoisrangaistavuutta, ei vertailu tekopaikan lakiin mahdollisesti sisältyviin enimmäisrangaistuksiin ole tarpeen.

2. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan samanaikaisesti hallituksen esityksessä 6/1997 vp ehdotettujen lainmuutosten kanssa.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

rikoslain 1 luvun 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 19 päivänä joulukuuta 1889 annetun rikoslain (39/1889) 1 luvun 11 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 626/1996, uusi 2 momentti seuraavasti:

11 §

Kaksoisrangaistavuuden vaatimus

 Vaikka teosta ei säädetä rangaistusta teko-
 paikan laissa, siihen sovelletaan Suomen
 lakia, jos sen on tehnyt Suomen kansalainen
 tai 6 §:n 3 momentin 1 kohdassa tarkoitettu
 henkilö ja teosta säädetään rangaistus

1) 20 luvun 3 tai 6 §:ssä tai
 2) epäsiiveellisten julkaisujen levittämisen
 ehkäisemisestä annetun lain (23/1927) 1
 §:ssä, jos rikoksen kohde on sukupuoli-
 siiveellisyttä loukkaava lasta esittävä kuva
 tai kuvatallenne.

 Tämä laki tulee voimaan päivänä
 kuuta 199 .

 Helsingissä 19 päivänä syyskuuta 1997

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Oikeusministeri *Kari Häkämies*

YHTEINEN TOIMINTA,

24 päivältä helmikuuta 1997,

jonka neuvosto on hyväksynyt Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan perusteella, ihmiskaupan ja lasten seksuaalisen hyväksikäytön vastaisesta toiminnasta

(97/154/YOS)

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

ottaa huomioon Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen K.3 artiklan 2 kohdan b alakohdan,

ottaa huomioon Belgian kuningaskunnan aloitteen,

katsoo, että yhteisten sääntöjen laatiminen ihmiskaupan ja lasten seksuaalisen hyväksikäytön vastaista toimintaa varten on omiaan helpottamaan tietynlaisen luvattoman maahanmuuton torjuntaa ja parantamaan oikeudellista yhteistyötä rikosasioissa, mikä koskee perussopimuksen K.1 artiklan 3 kohdassa ja K.1 artiklan 7 kohdassa tarkoitettua jäsenvaltioiden yhteistä etua,

ottaa huomioon ihmiskaupasta 18 päivänä tammikuuta 1996 annetun Euroopan parlamentin päätöslauselman¹ sekä alaikäisistä väkivallan uhreista 19 päivänä syyskuuta 1996 annetun päätöslauselman²,

pitää mielessä ihmiskaupan vastustamisesta 29 ja 30 päivänä marraskuuta 1993 annetut neuvoston suositukset,

pitää mielessä 10 ja 11 päivänä kesäkuuta 1996 Wienissä järjestetyn naiskauppaa käsitelleen eurooppalaisen konferenssin päätelmät,

pitää mielessä 27—31 päivänä elokuuta 1996 Tukholmassa järjestetyn, kaupallisessa tarkoituksessa tapahtuvaa lasten seksuaalista hyväksikäyttöä käsitelleen maailmankonferenssin päätelmät,

palauttaa mieliin lapsen oikeuksista 20 päivänä marraskuuta 1989 tehdyn yleissopi-

muksen 34 artiklan,

katsoo, että ihmiskauppa ja lasten seksuaalinen hyväksikäyttö loukkaavat vakavasti ihmisen perusoikeuksia ja erityisesti ihmisarvoa,

on tietoinen siitä, että on tärkeää ottaa huomioon kyseisen rikollisuuden uhrien erityinen haavoittuva asema ja erityisesti lasten haavoittuvuus,

katsoo, että ihmiskauppa ja lasten seksuaalinen hyväksikäyttö saattaa olla merkittävä kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden muoto, joka saavuttaa yhä huolestuttavammat mittasuhteet Euroopan unionissa,

tahtoo toteuttaa ihmiskaupan ja lasten seksuaalisen hyväksikäytön lopettamiseksi tarpeelliset toimenpiteet,

ottaa huomioon, että neuvosto on jo päättänyt ryhtyä tehokkaisiin toimenpiteisiin ihmiskauppaa vastaan hyväksymällä yhteisiä toimia asiantuntijakeskusten hakemiston laatimiseksi³ ja vaihto-ohjelman aikaansaamiseksi asiasta vastaavien henkilöiden kouluttamiseksi⁴,

katsoo, että Euroopan unionin jäsenvaltioiden olisi tiettyjen ihmiskaupan ja lasten seksuaalisen hyväksikäytön muotojen osalta toteutettava yhteensovitettuja toimenpiteitä, jotta tehokasta oikeudellista yhteistyötä näissä kysymyksissä haittaavat esteet, silloin kun niitä on, voitaisiin poistaa neuvoston 14 päivänä lokakuuta 1996 hyväksymän oikeus- ja sisäasioissa tehtävää yhteistyötä koskevan monivuotisen ohjelman mukaisesti,

on tietoinen eri alojen yhteisen lähestymis-

tavan välttämättömyydestä ihmiskaupan ja lasten seksuaalisen hyväksikäytön ongelmaa käsiteltäessä,

toteaa, että tässä yhteisessä toiminnassa käytetyt ilmaiset eivät viittaa mihinkään erityiseen oikeusjärjestykseen tai kansalliseen lainsäädäntöön, vaan niitä olisi tulkittava jäsenvaltioiden oikeusjärjestysten mukaisesti, ja

ottaa huomioon, että tämän yhteisen toiminnan määräykset eivät rajoita jäsenvaltioiden niistä yleissopimuksista aiheutuvia velvoitteita, joihin ne ovat sitoutuneet, kuten vuonna 1950 tehty ihmisten kaupan ja toisten prostituutiosta hyötymisen tukahduttamista koskeva Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimus, eikä jäsenvaltioiden oikeutta toteuttaa sellaisia toimenpiteitä, joilla vahvistetaan edelleen lasten suojelua tai torjutaan ihmiskauppaa,

ON HYVÄKSYNYT TÄMÄN YHTEISEN TOIMINNAN:

I OSASTO

Tavoitteet

A. Ohjeeksi jäsenvaltioille tämän yhteisen toiminnan soveltamisessa, kuitenkin rajoittamatta jäsenvaltioiden lainsäädännöissä olevien yksityiskohtaisempien määritelmien soveltamista, tätä yhteistä toimintaa sovellettaessa tarkoitetaan:

- i) "ihmiskaupalla" tekoa, jolla helpotetaan ihmisten maahantuloa jäsenvaltion alueelle, kauttakulkua tai asumista jäsenvaltion alueella taikka maastalähtöä jonkin jäsenvaltion alueelta B kohdan b ja d alakohdassa mainituissa tarkoituksissa,
- ii) lapsen "seksuaalisella hyväksikäytöllä" kaikkia seuraavia tekoja:
 - a) lapsen houkuttelua tai pakottamista laittomiin seksuaalisiin tekoihin,
 - b) lapsen hyväksikäyttöä prostituutiossa tai muun laitton seksuaalisen toiminnan harjoittamisessa,
 - c) lasten hyväksikäyttöä porno-

grafisissa esityksissä ja aineistossa, mukaan luettuna tällaisen aineiston tuottaminen, myynti ja levittäminen tai muu kaupankäynti tällaisella aineistolla sekä tällaisen aineiston hallussapito,

iii) aikuisen "seksuaalisella hyväksikäytöllä" ainakin aikuisen hyväksikäyttöä prostituutiossa.

B. Ihmiskaupan ja lasten seksuaalisen hyväksikäytön torjuntaa koskevan oikeudellisen yhteistyön tehostamiseksi kukin jäsenvaltio sitoutuu kukin jäsenvaltion perustuslaillisia sääntöjä ja oikeudellisia perinteitä noudattaen tarkistamaan II ja III osastossa tarkoitettuja toimenpiteitä koskevia kansallisia lakejaan seuraavassa lueteltujen tahallisten tekojen torjumiseksi, IV osastossa vahvistetun menettelyn mukaisesti:

- a) taloudellisen voiton tavoittelemiseksi tapahtuva muun henkilön kuin lapsen seksuaalisen hyväksikäyttö, jossa
 - käytetään pakottamista, erityisesti väkivaltaa tai uhkauksia, tai
 - käytetään vilppiä, tai
 - väärinkäytetään määräys- tai vaikutusvaltaa tai harjoitetaan muunlaista painostusta siten, että henkilöllä ei ole muuta todellista ja hyväksyttävää vaihtoehtoa kuin alistua painostukseen tai väärinkäyttöön,
- b) taloudellisen voiton tavoittelemiseksi muilla kuin lapsilla tapahtuva ihmiskauppa, jonka tarkoituksena on henkilöiden seksuaalinen hyväksikäyttö a kohdassa tarkoitetuissa olosuhteissa,
- c) lasten seksuaalinen hyväksikäyttö tai seksuaalinen väärinkäyttö,
- d) lapsikauppa, jonka tarkoituksena on lasten seksuaalinen hyväksikäyttö tai väärinkäyttö.

II OSASTO

Kansallisella tasolla toteutettavat toimenpiteet

A. Kukin jäsenvaltio tarkistaa nykyiset

lakinsa ja käytäntönsä sen varmistamiseksi, että

- a) edellä I osaston B kohdassa tarkoitetut menettelyt säädetään rangaistaviksi;
- b) näistä rikoksista sekä, lukuun ottamatta I osaston A kohdan ii alakohdan c alakohdassa tarkoitettua hallussapitoa, osallisuudesta niihin tai niiden yrityksestä säädetään tehokkaat, oikeasuhtaiset ja vakuuttavat rangaistukset;
- c) oikeushenkilöä voidaan tarvittaessa pitää jäsenvaltion kansallisessa lainsäädännössä määriteltävien menettelytapojen mukaisesti hallinnollisesti vastuullisena I osaston B kohdassa tarkoitetuista rikoksista, tai rikosoikeudellisesti vastuullisena sellaisista rikoksista, jotka on tehty oikeushenkilön puolesta. Oikeushenkilön vastuu ei rajoita sellaisen luonnollisen henkilön rikosoikeudellista vastuuta, joka on ollut kyseisissä rikoksissa avunantaja tai yllyttäjä;
- d) tämän osaston b ja c alakohdassa tarkoitetut rangaistukset ja tarvittaessa hallinnolliset toimenpiteet käsittävät muun muassa:
 - luonnollisten henkilöiden osalta ainakin vakavissa tapauksissa vapauden menetyks, johon voi liittyä rikoksen johdosta tapahtuva luovuttaminen;
 - tarvittaessa rikoksen tekovälineiden ja rikoksen tuottaman hyödyn menetetyksi tuomitseminen;
 - tarvittaessa asianomaisen jäsenvaltion hallinto- tai rikosoikeuden mukaisesti rikoksen tekemiseen käytettyjen tai tarkoitettujen tilojen sulkeminen väliaikaisesti tai pysyvästi;
- e) tässä yhteisessä toiminnassa tarkoitetut rikokset kuuluvat soveltuvin osin rikoksen tuottaman hyödyn rahanpesua, etsintää, takavarikkoa ja menetetyksi tuomitsemista koskevan Euroopan neuvoston vuoden 1990 yleissopimuksen soveltamisalaan;

f) sen viranomaiset ovat toimivaltaisia I osaston B kohdan c d alakohdassa tarkoitettujen rikosten osalta ainakin, jos

- i) rikos on tehty kokonaan tai osittain sen alueella;
 - ii) rikoksen tekijä on kyseisen jäsenvaltion kansalainen tai asuu vakinaisesti sen alueella, lukuun ottamatta I osaston A kohdan ii alakohdan c alakohdassa tarkoitettua rikkomusta pornografisen aineiston hallussapidosta.
- B. Jäsenvaltio voi joko hyväksyessään A kohdan f alakohdan ii alakohdassa tarkoitettua toimivallan tai käyttäessään sitä säätää, että rikoksen on oltava rangaistava myös siinä valtiossa, jossa se tehtiin, jos tällainen toimivalta muutoin olisi sen rikoslakiin liittyvää oikeudenkäyttöä koskevien vakiintuneiden periaatteiden vastainen.
- C. Jos jäsenvaltio säilyttää B kohdassa tarkoitettua kaksoisrangaistavuuden vaatimuksen, se tarkistaa lainsäädäntöään varmistaakseen, ettei tämä vaatimus estä toteuttamasta tehokkaita toimenpiteitä niitä kyseisen valtion kansalaisia tai kyseisessä valtiossa vakinaisesti asuvia vasaan, joiden epäillään olevan mukana tällaisissa rikoksissa sellaisella lainkäyttövallan alueella, jossa ei ole toteutettu lapsen oikeuksista 20 päivänä marraskuuta 1989 tehdyn yleissopimuksen 34 artiklassa tarkoitettuja asianmukaisia toimenpiteitä.
- D. Jäsenvaltiot voivat säätää, että ne käyttävät A kohdan f alakohdan ii alakohdassa tarkoitettua toimivaltaa vain tiettyjen menettelytapojen koskevien edellytysten täytyessä tai silloin, kun rikoksesta epäiltyä ei voida luovuttaa, koska
- kyseinen jäsenvaltio ei suostu sen valtion luovuttamispyyntöön, jossa rikos tehtiin, tai
 - jälkimmäinen valtio ilmoittaa, että se ei aio pyytää rikoksesta epäillyn luovuttamista, tai
 - kyseinen valtio ei pyydä rikoksesta epäillyn luovuttamista kohtuullisessa ajassa.
- E. Kukin jäsenvaltio toteuttaa tarpeelli-

set toimenpiteet varmistaa, että tavanomaisten pakkokeinojen, kuten kotietsinnän ja takavarikon lisäksi sillä on käytettävissään asianmukaiset tutkintavaltuudet ja -menetelmät voidakseen tehokkaasti tutkia A kohdan a, b ja e alakohdissa tarkoitettuja rikoksia ja nostaa niistä syyte samalla kuitenkin ottaen huomioon näiden toimenpiteiden kohteena olevien henkilöiden oikeuden puolustaa itseään ja heidän yksityiselämänsä suojan.

F. Kukin jäsenvaltio toteuttaa tarvittavat toimenpiteet huolehtiakseen siitä, että:

a) edellä A kohdan a, b ja e alakohdassa tarkoitettuja rikoksia koskevia tietoja toimittavia todistajia suojellaan asianmukaisesti, etenkin todistajien suojelusta kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen toiminnan yhteydessä 23 päivänä marraskuuta 1995 annetun Euroopan unionin neuvoston päätöslauseلمان⁵ mukaisesti;

b) uhreille ja näiden omaisille annetaan asianmukaista apua.

Tätä varten jäsenvaltiot varmistavat, että:

i) uhrin ovat tarvittaessa jäsenvaltion rikosoikeusjärjestelmän käytettävissä todistaakseen rikosoikeudenkäynnissä, mikä voi tarvittaessa edellyttää väliaikaisen oleskelun sallimista, ja

ii) uhreilla on mahdollisuus palata maahan, josta he ovat peräisin, tai muuhun sellaiseen maahan, jolla on edellytykset ottaa heidät vastaan, ja että heillä on jäsenvaltioiden kansallisen lainsäädännön mukaiset täydet oikeudet ja suoja.

Lisäksi kukin jäsenvaltio varmistaa, että I osaston B kohdassa tarkoitettujen rikosten uhrin saavat asianmukaista apua oikeuksiensa valvomiseksi tuomioistuimissa.

Jäsenvaltiot selvittävät, miten tässä yhteisessä toiminnassa tarkoitettujen rikosten uhreiksi joutuneiden lasten omaisille tiedotetaan tutkimusten etenemisestä.

G. Jäsenvaltiot toteuttavat tarvittavat

toimenpiteet sen varmistamiseksi, että ne viranomaiset, joilla todennäköisesti on soveltuvaa kokemusta ihmiskaupan ja lasten seksuaalisen hyväksikäytön torjunnasta, erityisesti maahanmuutto-, sosiaaliturva- ja veroviranomaiset kiinnittävät erityistä huomiota ihmiskaupaan ja lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyviin ongelmiin ja kunkin jäsenvaltion sisäistä lainsäädäntöä noudattaen toimivat yhteistyössä niiden viranomaisten kanssa, joiden tehtävänä on A kohdan a, b ja e alakohdassa tarkoitettujen rikosten tutkinta ja niistä rankaiseminen. Tapauksissa, joihin on tarpeen kiinnittää erityistä huomiota, näiden viranomaisten olisi erityisesti

— ilmoitettava omasta aloitteestaan rikosten tutkinnasta vastaaville viranomaisille, kun on aihetta olettaa, että on tehty jokin näistä rikoksista,

— toimittaa pyynnöstä tai omasta aloitteestaan näille viranomaisille kaikki tarpeelliset tiedot,

— osallistua tarvittaessa tutkintamenettelyihin asiantuntijoina.

H. Ihmiskaupan ja lasten seksuaalisen hyväksikäytön torjunnan täyden tehokkuuden varmistamiseksi jäsenvaltiot varmistavat, että torjunnasta vastaavien viranomaisten toiminta on asianmukaisesti yhteensovitettua ja mahdollistaa asioiden monialaisen käsittelytavan. Tällaiseen yhteensovittamiseen voisi mahdollisesti kuulua kansallisella tai alueellisella tasolla, kyseisen jäsenvaltion hallintorakenteesta ja oikeusjärjestyksestä riippuen, esimerkiksi ministeriötason yksiköt, poliisiviranomaiset, näihin kysymyksiin erikoistuneet oikeusviranomaiset samoin kuin julkiset laitokset, joilla on tähän liittyviä erityistehtäviä.

I. Jäsenvaltioiden viranomaiset ottavat asianmukaisesti huomioon kaikkien sellaisten ryhmien, säätiöiden tai yhdistysten osuuden ihmiskaupan ja lasten seksuaalisen hyväksikäytön torjunnassa, joiden tarkoituksena on perustamiskirjansa tai sääntöjensä mukaisesti edellä mainittujen rikosten torjunta.

III OSASTO

Jäsenvaltioiden yhteistyö

- A. Jäsenvaltiot harjoittavat keskenään mahdollisimman laajaa oikeudellista yhteistyötä II osaston A kohdan a, b ja e alakohdassa tarkoitettujen rikosten tutkinnassa ja niiden syytteenpanossa.
- B. Ne jäsenvaltiot, jotka ovat esittäneet varauman tai lausuman 20 päivänä huhtikuuta 1959 tehdyn, keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevan yleissopimuksen 5 artiklan osalta, tarkastelevat sitä uudelleen varmistuakseen siitä, voisiko se olla esteenä muiden jäsenvaltioiden kanssa tehtävälle tehokkaalle yhteistyölle tässä yhteisessä toiminnassa tarkoitettujen rikosten osalta.
- C. Jäsenvaltiot huolehtivat voimassa olevien sopimusten ja yleissopimusten mukaisesti siitä, että oikeusapupyynnöiden käsittelyä nopeutetaan ja menettelyn etenemisestä annetaan jatkuvasti ja totuudenmukaisesti tietoja pyynnön esittäneelle jäsenvaltiolle.
- D. Jäsenvaltiot toteuttavat tarvittavat toimenpiteet, jotta toimivaltaiset paikalliset viranomaiset voivat tarvittaessa toimittaa oikeusapupyynnöt suoraan toisilleen.
- E. Kukin jäsenvaltio nimeää yhden tai useamman yhteydenpitoviranomaisen, jollei tällaista ole jo aiemmin nimetty, johon voidaan ottaa yhteyttä, kun kiireellisen oikeusapupyynnön täytäntöönpanossa ilmenee vaikeuksia.
- F. Jäsenvaltiot antavat, kunkin jäsenvaltion oman oikeusperinteen ja voimassa olevien yleissopimusten ja sopimusten mukaisesti, toisilleen oikeusapua myös sellaisten tietojen vaihtamiseksi, jotka jossain jäsenvaltiossa ovat luonteeltaan hallinnollisia tai jotka kuuluvat hallintoviranomaisten toimivaltaan.
- G. Kukin jäsenvaltio huolehtii kadonneita alaikäisiä henkilöitä ja tässä yhteisessä toiminnassa tarkoitetuista rikoksista tuomittuja henkilöitä koskevien tietojen sekä sellaisten tieto-

jen, jotka voivat olla tarpeellisia näiden rikosten tutkinnassa ja niistä syytteenpanossa, järjestämisestä sellaisella tavalla, että niitä voidaan helposti ja tehokkaasti käyttää ja vaihtaa muiden jäsenvaltioiden kanssa.

- H. Kukin jäsenvaltio voi ilman, että sitä on ennakolta pyydetty, toimittaa toiselle jäsenvaltiolle tietoja toisista rikoksista, kun se katsoo, että näiden tietojen antaminen voi auttaa vastaanottavaa valtiota aloittamaan tai suorittamaan tutkimuksia tai menettelyjä II osaston A kohdan a, b ja e alakohdassa tarkoitettujen rikosten ehkäisemiseksi tai niistä rankaisemiseksi tai jos tiedot vastaanottava jäsenvaltio tämän seurauksena todennäköisesti esittää oikeusapupyynnön, sanotun kuitenkin rajoittamatta kyseisen valtion omien tutkimusten suorittamista ja sen omien menettelyjen noudattamista.
- I. Edellä F, G ja H kohdassa tarkoitettujen tietojen vaihto ja toimittaminen suoritetaan yksityiselämän suojaa kunnioittaen sekä voimassa olevia sopimuksia ja henkilösuojaan henkilöiden automaattisessa käsittelyssä koskevaa kansallista lainsäädäntöä noudattaen.
- J. Jäsenvaltiot antavat tarvittaessa kolmansissa maissa oleville diplomaattija konsuliedustustoilleen näitä kysymyksiä koskevaa tietoa sekä käyttävät parhaalla mahdollisella tavalla hyväksi edustustojen tarjoamia mahdollisuuksia ihmiskaupan ja lasten seksuaalisen hyväksikäytön vastaisessa kansainvälisessä yhteistyössä.

IV OSASTO

Sitoutuminen ja seuranta

- A. Kukin jäsenvaltio esittää tämän yhteisen toiminnan täytäntöönpanemista koskevia aiheellisia ehdotuksia toimivaltaisten viranomaisten käsiteltäväksi hyväksymistä varten.
- B. Neuvosto arvioi vuoden 1999 loppuun mennessä asianmukaisten tietojen pohjalta, ovatko jäsenvaltiot täyttäneet niille tämän yhteisen toi-

minnan nojalla kuuluvat velvol-
lisuudet.

- C. Tämä yhteinen toiminta julkaistaan virallisessa lehdessä.
- D. Se tulee voimaan päivänä, jona se julkaistaan.

Tehty Brysselissä 24 päivänä helmikuuta
1997.

Neuvoston puolesta
H. VAN MIERLO
Puheenjohtaja

-
1. EYVL N:o C 32, 5.2.1996, s. 88.
 2. EYVL N:o C 320, 28.10.1996.
 3. EYVL N:o L 342, 31.12.1996, s. 2.
 4. EYVL N:o L 322, 12.12.1996, s. 7.
 5. EYVL N:o C 327, 7.12.1995, s. 5.

